

terme conflentí de Talau; i potser el ross. *llencar* usat per J. Seb. Pons (*AlcM*) 'caminar a bon pas' *llancar* 'còrrer, anar de pressa' Saisset i *Alm. Ross.* (ib.) amb el sentit primitiu d'"esquitllar-se, escapar-se tangencialment".

¹ Però aquest arrelament tan reiterat en el Centre i Migjorn val. no ens pot fer pensar en cap etim. àrbiga, no sols per l'espessa documentació en el Rosselló i Urgellet en els Ss. XIII-XIV sinó perquè no hi ha res de semblant en els diccionaris àrabis en la dotzena d'arrels que podrien haver donat un mot així (amb inicial *l*, o *o*, o *'*, i amb medial *n* o *m*).

Llença, V. *llenç* *Llençana*, V. *genciana* *Llencar*, V. *llenca* *Llencar*, V. *llança* *Llencer*, *llenceria*, *llençol* etc., V. *llenç* + *Llendell*, + *llender*, *llendera* etc., V. *llandera* *Llenega*, *llenegable*, *llenegada* etc., V. *esllenegar-se* *Llenfró*, V. *llefró* (LLEFRE) *Llenga*, V. *llengua* *Llengant*, V. *llamàntol* *Llengardada*, *llengo*, V. *llengua* *Llengonissa*, V. *llonganissa* *Llengot* etc., V. *llengua*

LLENGUA, del ll. LINGUA 'òrgan muscular situat dintre la boca, que serveix per menjar i pronunciar', 'llenguatge, manera d'enraonar'. □ 1.ª doc.: orígens.

«E'l dia del judici --- seran totes coses acabades: en aquel loc cessaran les *lengues* de tuit, en aquel loc serà lo saber dels òmens destruit» (*Hom.*, 2v) traduït «sive linguae cessabunt, sive scientiae destruentur», de l'epístola de Sant Pau. «En Jacme, rey de Mallorques --- ha devoció com per preycació fos honrat J. Crist enfre'ls infeels, e per açò ha ordenat que 13 frares menors studien en aràbic en un monestir apellat Miramar --- e com sabran l'aràbic --- apendre diverses sciències e diverses *lengües*, per tal que la sancta Sgleya feés son deute en honrar lo fruyt beneyt de nostra Dona», Lull (*Blanq.*, § 65, *NCl.* II, 58.12); «Tirant féu portar --- un banc en què lo moro stigués de peus e --- Abdalla dix --- Cavaller invencible, no t admires de mi com tinga senyal de crestià --- car la mia mare fon de la generació vostra, e de aquesta part me ve amar-vos; --- e tu, Capità --- esclariràs tota la Grècia, e subjugant ab la tua gran virtut la nostra partida, de *lengua* morisca --- per tu serà restituhida al Imperi la pau que li era tolta», JoMartorell (*Ag* II, 153). «Mestre de ensenyar *llengües* i virtut: magister linguarum, virtutis et animi», OPou (*ThPu.*, 179). Per a *llengua* 'part carnosca d'un animal sacrificat', veg. infra la cita de 1308.

Limitem-nos a dos usos del mot bastant peculiars. *Saber llengua* o *pendre llengua* per 'assabentar-se secretament del que fan, o del lloc on són, els adversaris, o tota altra informació, valuosa per a una lluita o altra empresa de perill' ja figura repetidament en Muntaner i en altres fonts dels Ss. XIV-XV: «com lo rey Scariano se'n havia portada la filla del rey de Tremicèn en aquell fortíssim castell --- Tirant pres deu hòmens los quals sabien molt bé la terra --- se posaren en aguayt dins una casa --- com fon quasi dia clar prengueren dos moros: e açò feyen per saber *lengua* del Rey honra, e la manera de son viure quina era; e sabé com

ell e la novella Reyna estaven alt en lo castell ab cinquanta cavallers ---», *Tirant* (*Ag.*, cap. 295; III, 324, potser ja la part de Galba). I anàlogament 'rebre notícies per via secreta': «no-us maravelleu si havem tardat algun jorn car --- com étam stats avisats que los pagesos de remensa eran a Ripoll --- camí nostro ---, delliberam fer lo camí --- per montanyes --- a Blanes ---, e tiram la via de la marina fins a Palamós; e axí per lo dit camí arribam ací: e axí de nosaltres no s'a poguda *haver lenga* fins assí», escriuen des de Perpinyà els enviats del Consell de Cent barceloní a prop dels patriotes rossellonesos, durant la guerra contra la conxorxa Joan II-Lluís XI intervencionista en la guerra civil contra la Generalitat, a. 1462 (RLR LXV, 90).

¹⁵ *Occir de llengua* 'fer matar' (oposat a *ocir de mà* 'matar personalment'): «Qui, son scient, *ocirà* son senyor de man o de *lenga*, o son fiyl leyal ---», *Usatges* (*NCl.*, 74). En fi pot no haver-hi res de secret ni delictiu: *dar llengua*, anàleg a aquells, 'avisar del desembarc': «--- del temps dins lo qual --- la nova haja --- aquell temps sia comptat --- d'aquell moment que la dita fusta haurà *dada lengua* o presa terra», *Consolat* (ed. Moliné, p. 222).

Com és sabut, avui el mot es pronuncia *lèngua* en català central (gent educada) i literari, *lèngə* en barceloní vulgar, *lénɡə* en el NE. (ja des del Maresme, Sant Pol etc., fins al Rosselló), *lénɡua* en català occidental i valencià, *lénɡo*, -*gu* a Mallorca i les altres illes. Ja n'hi ha algun cas en el *Decam.*: «afilada *lengo*» VI, intr. 350.1, però *lenga* 351.1f. Novetat notable i no assenyalada fins ara, que en aquesta important obra del S. XV (ms. de 1429), que es creu redactada pels monjos de St. Cugat del Vallès, hi hagi molts casos d'aquest fet tan dialectal: devia ser vulgar llavors en cat. or., on després s'extingiria. En el mot *aigua* hi apareix a cada pas, p. ex. a la mateixa jornada «una cetra d'aygo fresca» (§ 2, 354.17) i *passim* per tota l'obra (374.16f., 375.23, 378.12f., 379.9f., 379.5f. ---).

Excepcionalment se sent també en algun punt de Mallorca *lénɡə* (Andratx, 1964) o *lénɡua* (BDLC XIV, 35); *lénɡua* arriba fins a l'extrem NO. (Tavascan, 1934); *lénɡə* arriba almenys fins a l'extrem NO. del Berguedà (Saldes, 1964). «La vida de Maria / --- no hi ha *llenga* perfecta - per poder-la esplicà», romanço recollit a Argentona (MilàF, *Romillo*, 44.3).

Moltes combinacions com a noms de plantes. *Llengua de bou* té molta extensió: almenys per tot el cat. or., on Serradell la identifica amb la «viborera» 'Echium vulgare L.' (*Sota Terra*, Cl. Munt. I, 127), el mall. (*DFgra.*) i tot el ross.: a Vilanova de la Ribera i a Mosset em semblà (1960) que era la 'torpa', que més a Ponent és nom d'una mena de repalassa o *Verbascum Thapsus*; *llengua de cervo* val., Cavanilles (*Observ.* II, 338).

²⁰ DERIV.: + *Llenguar* m. 'part del cos d'un porc pròxima a la llengua': «tot masa<1>ler --- agen a --- vendre totes les esquenes fresques ab los coyls, e'ls *lenga*<r>s meyns de les *lengu*<u>es, e tots los peus frescs meyns de les uncles, al pes e al for que porc fresc se vendrà --- los *lengars* meyns de les *lenges*, sa-